

„MIESZKAM W BESKIDACH”PROGRAM EDUKACJI REGIONALNEJ

(przyjęty do realizacji uchwałą Rady Pedagogicznej dnia 14 .09.2015r.)

Autor :

mgr Anna Tórz

WSTĘP

Wieś Meszna, położona w północno-wschodniej części Beskidu Śląskiego, na pograniczu Kotliny Żywieckiej, liczy ponad 300 lat. Założył ją w 1712 roku, u podnóżu Magury i Klimczoka Jerzy Warszecki, kasztelan łęczycki, właściciel położonych opodal Łodygowic. Nazwę swą Meszna wywodzi od mchu- meszyny, który porastał nieurodzajne pola i liczne mokradła. Życie ówczesnych chłopów było tutaj bardzo ciężkie, mimo to Meszna szybko się rozrastała, karczowano olbrzymie lasy, a ludzie budowali swoje domy. Każda zagroda była samowystarczalna, wszystkie gospodynie przędły wełnę i len, robiły potrzebne materiały. Za obuwie służyły wyłącznie kierpce.¹ Początkowo prymitywne, skromne chaty powiększały się o obory, stodoły i stajnie. Głównym budulcem były bale drewniane uzupełniane przez płaski kamień z potoków oraz zaprawy gliniane i wapienne. Wnętrza domostw wypełniały: piec kamienny, ławy okalające ściany, skrzynie, a pod sufitem powieszone ukośnie wizerunki świętych. Pamiątki przeszłości pielęgnowane i zachowywane przez pokolenia stanowią dzisiaj ślad miejscowej kultury materialnej. Mają niewątpliwie bardzo duże wartości edukacyjne dla młodego pokolenia.²

Wielu współczesnych mieszkańców Mesznej zupełnie nie jest świadomych tak odległej historii swojej miejscowości. Wielu z nich przeprowadziło się tutaj w ostatnich latach z różnych, nierzadko dalszych rejonów Polski i nie jest w stanie przekazać swoim dzieciom całego bogactwa kultury i tradycji ludowej związanej z naszym regionem, często nie rozumie miejscowych zwyczajów i obrzędów.

Jako nauczycielka przedszkola oraz rodowita mieszkanka Mesznej uważam, że warto od najmłodszych lat zapoznawać dzieci z tradycjami i pięknem regionu, w którym mieszkają, należy dołożyć starań, aby strój góralski nie był dla dzieci egzotyką, a miejscowa gwara była dla nich zrozumiała i stanowiła powód do dumy a nie wstydu.

Wprowadzona reforma systemu oświaty zwraca uwagę na konieczność ciągłej edukacji dzieci i młodzieży w zakresie kształcenia regionalnego, jako element wychowania patriotycznego. Żeby wychować patriotę musimy zacząć od uświadomienia dzieciom, że najważniejszy w życiu dla każdego człowieka jest dom rodzinny, podwórko, potem najbliższa okolica, czyli nasza mała ojczyzna. Należy spowodować, żeby dzieci poczuły więź z najbliższym otoczeniem, cieszyły się z osiągnięć środowiska, w którym żyją oraz czuły odpowiedzialność za wygląd, a później rozwój swojego regionu. Można to osiągnąć przybliżając im tradycje ludowe, folklor regionu, łącząc dawne czasy z nowymi. Już Jean Jacques Rousseau w swoich rozprawach pisał m.in. „Te dawne obyczaje trzeba utrzymywać, przywracać, wprowadzać nowe, odpowiednie Polakom (...) zawsze przynoszą one korzyść, wzbudzą w Polakach umiłowanie swojego kraju”³. Kultura ludowa jest częścią ogólnej kultury narodu, to charakterystyczne budownictwo, stroje, obrzędy, zwyczaje, pieśni, tańce, a także

¹ „Kartki z dziejów kościoła i parafii rzymskokatolickiej pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny w Mesznej” praca zbiorowa: Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Bielsko- Żywieckiej Koło Parafialne w Mesznej, Meszna 2004

² J. Szkoda –Stwora, J. Dyrda, J. Ryś, A. Prochownik „300 lat Mesznej. Zarys dziejów 1712-2012”, Wydawnictwo „Prasa Beskidzka” 2012, str. 22

³ J.J.Rousseau „Umowa społeczna”, Warszawa 1966, str.196

ludowe podania pełne baśniowych postaci. Wszystko to ma odzwierciedlenie w sztuce ludowej- w tajemniczych postaciach malowanych na szkłe, dzbanach, garnkach, drewnianych zabawkach, w rzeźbach, strojach czy haftach.

Celem tego programu jest ukierunkowanie nauczycieli przedszkola w pracy dydaktyczno- wychowawczej na przekaz i uświadomienie dzieciom wartości związanych z dziedzictwem kulturowym regionu Beskidu Śląskiego. Program ma służyć przybliżeniu dziecku dziejów własnego regionu, kultywowaniu tradycji rodzinnych i regionalnych, wyposażaniu dziecka w podstawową wiedzę o sztuce własnego regionu, gwarze ludowej, a także ma za zadanie aktywizować dzieci poznawczo, rozwijać jego zdolności twórcze, uwrażliwiać na piękno otaczającej przyrody, uczyć szacunku do ochrony przyrody, kształtować postawę dumy ze swojego regionu zamieszkania. Punktem wyjścia do realizacji treści programowych jest środowisko najbliższe dziecku czyli rodzina, potem najbliższa okolica, miejscowość, w której mieszka, a ostatecznie Beskid Śląski jako region naszego kraju – Polski.

ADRESAT PROGRAMU: dzieci z wszystkich grup wiekowych uczęszczające do Przedszkola Publicznego w Mesznej.

TERMIN REALIZACJI: rok szkolny 2015/16

Cele programu wynikają z założeń podstawy programowej wychowania przedszkolnego określonej rozporządzeniem MEN z dnia 30 maja 2014r⁴

CELE OGÓLNE PROGRAMU:

- 1) budowanie dziecięcej wiedzy o świecie społecznym, przyrodniczym własnej miejscowości oraz regionu,
- 2) wprowadzenie dzieci w świat wartości estetycznych sztuki ludowej własnego regionu, rozwijanie umiejętności wypowiadania się poprzez muzykę, taniec, śpiew oraz sztuki plastyczne,
- 3) kształtowanie u dzieci poczucia przynależności społecznej (do rodziny, społeczności lokalnej), a przez to ugruntowanie poczucia tożsamości narodowej oraz postawy patriotycznej.

⁴ Dziennik Ustaw z 2014 poz.803

Z ww. celów ogólnych wyłaniają się następujące cele szczegółowe.

Dziecko:

- potrafi przedstawić się swoim imieniem i nazwiskiem;
- zna swój adres zamieszkania;
- wie, gdzie jest położony jego dom;
- zna pochodzenie nazwy wsi
- zna imię i nazwisko swoich najbliższych (mama, tata, rodzeństwo, dziadkowie);
- rozumie potrzebę obchodzenia uroczystości rodzinnych oraz związanych z tradycją świąteczną;
- zna nazwę, położenie, piękno krajobrazu wsi Meszna, typowe budowle;
- potrafi wymienić gatunki zwierząt żyjących w okolicznych lasach,
- zna nazwy górskich szczytów otaczających Meszną (Magurka, Klimczok, Skrzyczne, Babia Góra)
- zna herb wioski, jego pochodzenie;
- zna podania ludowe związane z regionem Beskidów;
- zna obrzędy związane z porami roku (powitanie wiosny);
- zna tradycje i obrzędy związane ze świętami, np.: Boże Narodzenie, Niedziela Palmowa, Wielkanoc
- zna miejscowy strój ludowy, pieśni, tańce;
- rozumie teksty pieśni, kolęd w języku- gwarze górali,
- zna wytwory sztuki ludowej,
- zna i zwiedza ważniejsze obiekty i zabytki,
- zna twórców i artystów związanych z naszym regionem;
- zna dzieła artystów regionalnych (rzeźby)

Realizując powyższe cele stwarzamy warunki do: oddziaływań edukacyjnych w zakresie odkrywania i nabywania podstaw wiedzy o otaczającym świecie; doświadczenia przeżyć estetycznych, artystycznych i społecznych; do rozwijania wyobraźni dziecka i jego kreatywności. Kształtujemy postawy przywiązania oraz przynależności narodowej.

Nauczyciel realizując niniejszy program edukacji regionalnej porusza się w kręgu poniższych cykli tematycznych:

I. RODZINA –MÓJ DOM

II. MIESZKAŃCZOŚĆ – MIEJSCOWOŚĆ, W KTÓREJ MIESZKAM

III. BESKIDY– POZNAJEMY NASZ REGION

Treści edukacyjne nauczyciel dostosowuje indywidualnie do potrzeb i możliwości rozwojowych dzieci w poszczególnych grupach wiekowych.

TREŚCI EDUKACYJNE.

I. RODZINA- MÓJ DOM	
Szczegółowe zadania edukacyjne	Treści programowe i podejmowane działania
1. Poznanie środowiska rodzinnego.	Znajomość imion i nazwisk osób bliskich, gromadzenie wiedzy, gdzie one pracują, czym się zajmują. Nabywanie umiejętności się przedstawiania się: podawanie swojego imienia, nazwiska i adresu zamieszkania. Przenoszenie tematyki rodzinnej do zabaw zespołowych wymagających współdziałania, podziału ról np. zabawa tematyczna 'W dom'
2. Kształtowanie więzi uczuciowej z rodziną	Pogłębianie więzi uczuciowych z rodziną poprzez poznanie tradycji Świąt Bożego Narodzenia oraz Wielkanocy, podkreślanie rodzinnego charakteru tych świąt. Współorganizowanie uroczystości o charakterze rodzinnym: Piknik Rodzinny. Uczenie różnych sposobów okazywania miłości i szacunku (pomoc, sprawianie przyjemności, szanowanie prawa do odpoczynku), słuchanie opowiadań i wierszy, dostarczających przeżyć i pozytywnych przykładów zachowań w rodzinie. Przygotowywanie niespodzianek, upominków dla najbliższych z okazji Dnia Matki, Dnia Ojca
3. Poznanie historii rodziny	Rozwijanie szacunku dla osób starszych, znajomość imion swoich dziadków i babć. Tworzenie drzewa genealogicznego swojej rodziny (dzieci 5,6 letnie)

	Przygotowywanie uroczystości z okazji Dnia Babci i Dziadka.
II. MESZNA – MIEJSCOWOŚĆ, W KTÓREJ MIESZKAM	
Szczegółowe zadania edukacyjne	Treści programowe i podejmowane działania
1.Poznanie swojego miejsca zamieszkania	<p>Znajomość nazwy miejscowości, w której mieszka.</p> <p>Układanie nazwy miejscowości z rozsypanki literowej wg wzoru (dzieci 5,6 letnie), spacer po okolicy, rozpoznawanie domów kolegów, zwracanie uwagi na stare budynki- przykłady dawnej architektury drewnianej. Dostrzeganie różnic między wsią i miastem. Podziwianie piękna otaczającego krajobrazu, przedstawianie wrażeń w pracach plastycznych.</p> <p>Dostrzeganie walorów turystycznych własnej miejscowości(latę wycieczki w góry, zimę-narciarstwo).</p> <p>Wycieczka do „Chaty na Groniu” (z Gr.5,6 latków)</p>
2.Poznanie historii Mesznej	<p>Słuchanie opowiadań, legend o powstaniu Mesznej, poznanie pochodzenia herbu, wykonywanie prac plastycznych na ten temat,</p> <p>poznanie zabytków Mesznej (kapliczka)</p>
3.Kształtowanie więzi ze społecznością lokalną.	<p>Poznanie ważniejszych budynków, instytucji(Dom Kultury, Biblioteka, Remiza OSP, Kościół), orientowanie się w rolach społecznych pełnionych przez ważne osoby, np. policjanta, strażaka.</p> <p>Poznanie miejscowych twórców ludowych: rzeźbiarze np.Pan Kwaśny, Gębala, lokalizowanie podczas spacerów rzeźb i przydrożnych figurek.</p>
III. BESKIDY– POZNAJEMY NASZ REGION	
Szczegółowe zadania edukacyjne	Treści programowe i podejmowane działania
1.Dostrzeganie piękna krajobrazu, środowiska przyrodniczego Beskidów	<p>Umiejscowienie Beskidów na mapie Polski, nazywanie popularnych szczytów: Skrzyczne, Klimczok, Magurka, Szyndzielnia, Babia Góra. Słuchanie wierszy i opowiadań</p>

	<p>podejmujących problematykę regionu np. A. Jazowski „Jak powstała Babia Góra”⁵</p> <p>Dostrzeganie piękna górskiego krajobrazu.</p> <p>Nazywanie oraz wyróżnianie roślin (drzewa liściaste, iglaste, krzewy leśne) i zwierząt (dzik, wilk, wiewiórka, sarna) żyjących w lesie, w górach.</p>
2.Poznanie historii regionu, jego mieszkańców.	<p>Zapoznanie ze strojem ludowym górali Beskidu Śląskiego, poznanie warunków życia w górach dawniej, podstawowych zajęć górali (wypasanie owiec, produkcja wełny).Spotkanie z przedstawicielką Koła Gospodyń Wiejskich, omówienie sprzętów domowych w dawnych czasach.</p> <p>Słuchanie muzyki góralskiej z płyt CD oraz „na żywo” w wykonaniu zespołów ludowych np. „Górolicki”, określanie jej charakterystycznych cech, poznanie instrumentów: skrzypce, kontrabas, akordeon, piszczałki, dudy itp.. Spotkanie z muzykiem ludowym.</p> <p>Bogacenie słownika o wyrazy zaczerpnięte z gwary góralskiej, rozumienie treści krótkich przyśpiewek, kolęd.</p> <p>Poznanie legend o zbójnikach, spotkanie z członkami Stowarzyszenia Zbójników „Beskidnicy”.</p>
3.Poznanie tradycji ludowych regionu	<p>Przejawianie przez dzieci, w miarę swoich możliwości, zainteresowania wybranymi zabytkami i dziełami sztuki oraz tradycjami i obrzędami ludowymi ze swojego regionu.</p> <p>Poznanie tradycji ludowych związanych z Dożynkami, Andrzejkami, Powitaniem Wiosny, Niedzielą Palmową.</p> <p>Śpiewanie łatwych piosenek ludowych zbiorowo i indywidualnie, przygotowanie kolęd na Parafialny konkurs kolęd i pastorałek;</p> <p>nauka tańców góralskich lub śląskich (Zasiali górale, Koziorajka⁶, Sarna, W murowanej piwnicy).</p> <p>Przygotowanie „Jasełek” z elementami folkloru góralskiego przez grupę 5,6 latków.</p>

⁵ W: A. Jazowski „Z legendą w góry”, Krajowa Agencja Wydawnicza, Kraków 1983, str. 87

⁶ M. Cukierówna, M. Wieman „Zajęcia umuzykalniające w przedszkolu”, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1961

4. Poznanie wytworów sztuki ludowej	Rozwijanie zainteresowania malarstwem, rzeźbą i architekturą góralską. Gromadzenie typowych dla regionu eksponatów w kąciach regionalnych w salach przedszkolnych. Wykonywanie prac plastycznych inspirowanych sztuką ludową (np. malowanie na szkło, na drewnie) Udział w międzynarodowym konkursie plastycznym „Mieszkam w Beskidach” oraz innych konkursach plastycznych podejmujących tematykę regionalną.
-------------------------------------	---

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

Szczegółowe terminy realizacji w w. treści programowych oraz proponowanych imprez i uroczystości zostały zawarte w „Rocznym planie pracy przedszkola” na rok szk.2015/16 oraz zostaną uwzględnione w miesięcznych planach pracy poszczególnych grup.

Każdy nauczyciel realizujący program ze swoimi wychowankami powinien dążyć do stosowania atrakcyjnych form i metod⁷ pracy opartych na:

- różnorodnych zabawach;
- pokazie i obserwacji;
- działaniu;
- przekazie słownym;
- przykładzie osobistym;
- samodzielnym doświadczeniu dziecka;
- swobodnej aktywności własnej.

Preferowanymi metodami pracy powinny być także metody aktywizujące, uwzględniające i pobudzające zainteresowania dzieci. W celu aktywizowania i pobudzania zainteresowań dzieci problematyką regionalną- dziedzictwem kulturowym w regionie powinno się, w miarę możliwości, prowadzić zajęcia w terenie, poza przedszkolem, w tym także zajęcia rytmiczno-muzyczne, teatralne, wycieczki do muzeum, Izby Regionalnej. Ważne jest również stosowanie metody dramy, "burzy mózgów", dyskusji, wywiadów oraz umożliwianie dzieciom prezentowania swoich wiadomości i umiejętności poprzez udział w rozmaitych konkursach, wystawach, pokazach, przedstawieniach.

⁷ A. Klim- Klimaszczyńska „Pedagogika Przedszkolna. Nowa podstawa programowa”, ERICA, Warszawa, 2010

EDUKACJA REGIONALNA POWINNA BYĆ REALIZOWANA WE WSPÓŁPRACY Z:

- Domem Kultury w Miesznej „Nad Borami”
- Domem Kultury „Promyk” w Bystrej
- Gminną Biblioteką Publiczną
- Indywidualnymi osobami, regionalistami, twórcami, artystami, reprezentantami folkloru i sztuki ludowej
- Rodzicami (wywiady, przekazy, historia i dorobek rodzin w zachowaniu i pomnażaniu dziedzictwa kulturowego regionu)

SPOSODY EWALUACJI

Diagnoza osiągnięć dzieci będzie odbywać się na bieżąco na podstawie analizy wytworów prac dzieci, wystaw, podczas konkursów i programów artystycznych, obserwacji aktywności dzieci podczas zajęć oraz na podstawie informacji zwrotnej od rodziców w postaci anonimowych ankiet. Wyniki zostaną opracowane w formie sprawozdania na zakończenie roku szkolnego 2015/16.

BIBLIOGRAFIA

- 1) M. Cukierówna, M. Wieman „Zajęcia umuzykalniające w przedszkolu”, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1961
- 2) A. Jazowski „Z legendą w góry”, Krajowa Agencja Wydawnicza, Kraków 1983
- 3) A. Klim- Klimaszewska „Pedagogika Przedszkolna. Nowa podstawa programowa”, ERICA, Warszawa, 2010
- 4) Dziennik Ustaw z 2014 poz.803
- 5) „Kartki z dziejów kościoła i parafii rzymskokatolickiej pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny w Miesznej” praca zbiorowa: Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Bielsko- Żywieckiej Koło Parafialne w Miesznej, Mieszna 2004
- 6) J. J. Rousseau „Umowa społeczna”, Warszawa 1966
- 7) J. Szkoda –Stwora, J. Dyrda, J. Ryś, A. Prochownik „300 lat Miesznej. Zarys dziejów 1712-2012”, Wydawnictwo „Prasa Beskidzka” 2012